

אנו מוכרחים תמיד לזכור שני הדברים, גם עניני הבטחון השוטף וגם עניני הבטחון לדורות. ולראות ראייה בהירה כל הגורמים ההסטוריים והגיאוגרפיים הפנימיים והחיצוניים, היהודיים והבינלאומיים, הפועלים על מצב בטחוננו, בין לחיוב ובין לשלילה.

* * *

יש הבדל יסודי בין מצבנו אנו בסכסוך ובין מצב הערבים בסכסוך. אנו לא נעלה על דעתנו כלל להשמיד את מצרים, את סוריה, או את לבנון — הם מעלים זאת על הדעת, הם מתכוונים לזאת. והם יכולים לחכות. ואנו לא נוכל לחשוב רק על בטחון של ימינו, הארץ הזאת איננה בשבילנו מלון זמני, זאת היא מנוחתנו ונחלתנו לעד, ואנו לא יכולים לחשוב שלעולם ועד מדינת ישראל תהיה מחנה צבאי. אנו חותרים לקראת שלום עם שכנינו.

אנו יודעים שזה לא תלוי רק בנו, אילו היה זה תלוי רק בנו — מחר היה קיים השלום. אבל אסור לנו להניח שאנו לא מהיום גורם בסיכוי השלום ובברית בינינו ובין הערבים. ושום מדינאי יהודי בישראל — ומדינאי הוא לדעתי כל קצין בישראל, כל חייל וכל אזרח, כי בכל אחד תלוי גורל ישראל וכל אחד קובע את עתידו, — לא ימלא חובתו אם יחד עם כל המאמצים הבלתי פוסקים לחוק כוחנו הצבאי וגם לפעול בתוקף, ברגע שבטחון אורחינו וקיומנו מחייבים זאת, — אם באותו זמן יסיח דעתו מסכויי השלום ושיתוף הפעולה עם העולם הערבי בעתיד.

אף פעם אחת לא רשאי שום יהודי, שום חייל ושום שר במדינה או נציג בכנסת, לשכוח את הדאגה שבסופו של דבר עלינו לחיות עם עמי-ערב בארץ הזאת.

* * *

אנו מאמינים שיבוא יום, ייתכן שהיום אולי לא כל כך רחוק, — בדורנו או בדור הבא, — ויקום משטר בינלאומי של שלום ואהבה בינלאומית. אבל אמונה זו בעתיד לא מספיקה, כי כרגע זה משטר שלום עולמי לא קיים, ובטחוננו דורש מאתנו להתקים למען שגם אנו נגיע יחד עם עמים אחרים למשטר הנכסף.

* * *

הרמטכ"ל אמר הבורק דבר אחד, שאם כי אין בו אולי חידוש רב, אבל צריך לאמר אותו השכם והערב, לא רק לקצינים, אלא לכל יהודי בארץ. אסור לנו לראות את עצמנו אך ורק כתובעים אלא כנתבעים. ראש ממשלה בישראל שאיננו מסוגל לראות את עצמו כעולה חדש במעברה, כפועל בחרושת, כמתישב בנגב, כמורה בבית-ספר, כפרופסור באוניברסיטה, כמהנדס, כתלמיד — איננו ראוי לתפקידו, כי הוא לא יעשה שליחותו בהבנה ובאמונה. רמטכ"ל שאיננו מסוגל לראות את עצמו כשירות, כטוראי בחודש הראשון לבואו לבסיס-האימונים או כרב-טוראי או כמפקד פלוגה — איננו ראוי לתפקידו, כי הוא לא יודע למלא שליחותו ולחנך חייליו ולהכשירם לתפקיד המוטל עליהם.

אבל אני מוסיף ואומר: כל חייל וכל אזרח שאיננו מוכשר לראות אלא את צרכיו הוא ולא צרכי הכלל, לא צרכי הזולת, צרכי חבריו, צרכי המדינה — איננו אזרח נאמן ואיננו חייל נאמן. כל אחד מאתנו מוכרח לראות את עצמו כנתבע, ולא רק כתובע, כל זמן שלא יהיה יחס כזה בצבא, בעם ובכל הציבור — לא נהיה נאמנים ליעוד שלנו. כל אחד מאתנו הוא תובע, כל אחד מאתנו הוא נתבע.

לא מספיק שמפקד חיל-האוויר, למשל, יאמר: לי נחוץ כך וכך. הוא חייב לדעת מה נחוץ גם לחיל-היבשה, מה נחוץ גם לחיל-הים, מה נחוץ לחיל-ההנדסה. אבל זה לא מספיק, הוא חייב לדעת מה נחוץ לחינוך הילדים, לאוניברסיטה, לסלילת דרכים, לפיתוח ולקליטת עליה. רק ביודעו כל אלה — הוא יכול באמת ובנאמנות לקבוע מה נחוץ לחיל-האוויר, כי כל הבעיה שלנו היא בעיה של עדיפות, לא רק עדיפות בין הצבאות השונים, בין החילות השונים, אלא עדיפות בין כל הצרכים המרובים שיש לנו ושיש לכל אחד מאתנו, וכל אחד מאתנו חייב לדעת כל הצרכים ולשקול מה עדיף, רק או יש ערך לתביעה. זוהי תביעה יסודית, אבל לא קלה. בצבא יש מפקדים, כל מפקד חייב לראות את עצמו כרמטכ"ל, הוא צריך לדעת כל צרכי הצבא; אבל כל רמטכ"ל צריך לראות את עצמו גם כראש הממשלה — הוא חייב לראות כל צרכי המדינה, יען כי אי-אפשר לספק את צרכי הצבא אלא במסגרת צרכי המדינה. אפילו הבטחון אינו עומד על הצבא בלבד. היש בטחון בלי עליה, בלי התישבות, בלי פיתוח, בלי מדע, בלי חינוך, בלי בריאות, בלי שירותים חיוניים אחרים?

יבחינת עדיפויות היא לא רק בחלוקת הכספים: באיזון התביעות הכספיות — אלא גם באיזון המדיניות שלנו. לכל אחד מאתנו יש הרבה שאיפות ומשאלות לגבי האנושות, לגבי העם היהודי, לגבי הציבור שבתוכו הוא חי. אבל הוא מיכרח לאזן כל זה מתוך צרכי הכלל והמדינה.

* * *

יש בתוכנו אנו שלשה איברים מסוכנים המעמידים בסכנה חמורה את כל בטחוננו:

(א) ריכוז העם היהודי ברצועה צרה בין תל-אביב וחיפה.

(ב) שממת הארץ ב- $\frac{2}{3}$ שלה, מקצתה בגליל ורובה בדרום ובנגב;

(ג) מחיצה בין הישוב הותיק ובין העליה החדשה, מחיצה שנוצרה במשך מאות שנים, מחיצה לא רק של לשון, אלא של ערכי חיים והווי יסודיים.

אני בטוח שבמסיבה זו אינני צריך לעמוד על סכנת כל שלושת הגורמים הללו, מספיק לציין אותם בראשי תיבות.

* * *

ועוד הערה הנוגעת לצה"ל: צבא בכלל זה ענין של בזבוז, בזבוז כוח-אדם, בזבוז אמצעים, ואולי הבזבוז הכי גדול שיש במדינה. אבל זה בזבוז שאין מנוס ממנו, בזבוז קדוש ואנו מצוים למסור נפשנו על "הבזבוז" הזה, אם כי לא הוא לבדו מקיים את בטחוננו, אבל בלעדיו אין לנו בטחון. אולם אין זו גזרה שצבא יהיה רק בזבוז. כשם שבטחוננו איננו תלוי אך ורק בצה"ל, אלא בעוצמתו הכוללת של העם, בעוצמה המוסרית, המקצועית והכלכלית, כך אין צה"ל אך ורק לשם בטחון, וזה אחד ההבדלים היסודיים בין צה"ל לבין כל הצבאות האחרים.

צה"ל הוא אחד הכוחות המרכזיים המעצבים דמות המדינה, המלכדים את העם, הממזגים את הגלויות ומחנכים את הדור הצעיר. צה"ל לא יעשה שליחותו באמונה אם לא ישמש בית ספר עליון, יעיל ונאמן לחינוכו של הנוער במובן המלא והממצה של המלה הזאת, אם לא ישמש בית-ספר להעלאת האדם בתוכנו, גם מבחינה אנושית כללית, גם מבחינה אורחית, גם מבחינה יהודית וגם מבחינה חלוצית.

צה"ל לא ימלא את שליחותו אם יקנה רק כושר עליון של לחימה, אם כי על זאת הוא מצוה בשורה הראשונה, אלא הוא צריך להקנות לנוער המכונס בתוכו, לכל הנוער היהודי הבריא המכונס בצה"ל, הכרת יעודו ושליחותו בבנין המולדת ובעיצוב עם-סגולה, שיהיה מקור גאווה וכוח ותקוה לכל העם היהודי בתפוצות, שיהיה לאבן שואבת לכל הנוער היהודי בגולה והוא יעורר כבוד בכל אומות העולם.

* * *

בצה"ל התרכז כל הנוער הבריא, הוא עומד לפקודתו למצער במשך שנתיים וחצי, גם אחר כך אפשר לקרוא אותו לחודש ימים כל שנה. בצה"ל צריך הנוער שלנו לרכוש כל הסגולות הרוחניות והגופניות הדרושות לעם סגולה, ודבר זה תלוי אך ורק בידי המפקד.

על כל מפקד בצה"ל לדעת, שלא מספיק שידע את המקצוע הצבאי והוא ינחיל אותו במידת יכולתו לפקודים העומדים לרשותו.

רק איש המופת בחייו הוא — ומפקדי צה"ל מחוייבים להיות אנשי המופת בישראל — ייצב דמות הניכיו לא בכוח המשמעת, השגרה, הטכניקה — אם כי אסור לזלזל בכל אלה — אלא בכוח אישיותו הדגולה, להיות איש מופת זה המבחן העליון והנאמן של כל מפקד בצה"ל.

* * *